

November 2017

54ste JAARGANG
No. 3

NATZWEILER BERICHTEN

VAN DE

"STICHTING VRIENDENKRING VAN OUD-NATZWEILERS"

=====

BESTUUR

Voorzitter: Ernst Sillem

Secretaris: R. Schutrup
Tel: 010 – 4622384
E-mail: roelofschutrup@gmail.com

Penningmeester: M.J. de Loos
Mob: 06-51803406
E-mail: marjolijndeloos@gmail.com

Financieel adviseur: R. Bakels
Tel: 035 - 6936733

Bankrekening stichting:
NL26INGB0000394148

Redactie: N. Planjer & M. de Loos
Tel: 06-24769585
E-mail: nplanjer@hotmail.com

Website: www.Natzweiler.nl
Mail: info@natzweiler.nl

INDEX

	Pag.
1. Bestuur	1
2. Index	2
3. Van de Redactie	3
4. Mededelingen:	
a. bedankjes	5
b. familieberichten	5
c. overige	5
5. Geboortedata Oud-Natzweilers	6
6. Verslagen en speeches Natzweilerherdenking 2017	7
7. Vervolg memoires Bart van der Pot	18
8. Uit de krant.....	31
9. Van de Penningmeester	32
10. De Giroloterij & Vfonds	33
11 Stichting Cogis	34
12. Colofon	35

VAN DE REDACTIE:

HERHALINGSBERICHT (2): Zoeken naar je voorvader(en)

Het digitale platform om onze voorvaderen makkelijker te kunnen vinden, is inmiddels dusdanig ver gevorderd dat het mogelijk is om naar oud-Natzweilers te zoeken via de site van de OGS (Oorlogsgraventichting). De primaire gegevens zoals naam, functie, geboortedatum en sterfdatum zijn verwerkt en zichtbaar. Deze gegevens kunnen alleen door Frits Bron, Marjolijn de Loos en Nicole Planjer worden aangepast. Dit om 'besmetting' en foute gegevens te voorkomen.

Het openbare gedeelte, dus het gedeelte waar brieven, documenten, foto's e.d. toegevoegd kunnen worden, is toegankelijk voor iedereen. Hiervoor moet een login en wachtwoord worden opgevraagd bij de OGS.

Zie voor meer informatie:

<https://oorlogsgravenstichting.nl/zoeken>

Ooproep voor iedereen:

1. Voor het primaire gedeelte vragen wij iedereen om zijn vader, grootvader, oom, familielid te zoeken en te kijken of de primaire gegevens kloppen dan wel aangevuld moeten worden. Graag dan deze gegevens mailen naar: nplanjer@hotmail.com, marjolijndeloos@gmail.com, frits.bron@gmail.com. Wij kunnen deze dan verwerken, aanpassen en aanvullen.
2. Voor het openbare gedeelte vragen wij iedereen die in hun bezig zijnde informatie die hij/zij kwijt wil (brieven, foto's, arrestatiebevelen, etc.) toe te voegen. Zo ontstaat er een zo compleet mogelijk beeld van onze Natzweilers en gaat er geen kostbare informatie verloren doordat familiearchieven op termijn verloren gaan. De beste manier om informatie voor de toekomst veilig te stellen is het delen van die informatie met de OGS, eventueel in een afgestemde omgeving mocht dat nodig zijn.

De gegevens worden gekoppeld met de bestanden van de OGS zodat er gecontroleerd kan worden dat meneer Pieterse ook daadwerkelijke dezelfde

meneer Pietersen of Pieterse is. In de oorlog werden namen vaak verkeerd gespeld e.d. Daarnaast wordt het mogelijk om de hele reis van iemand in beeld te brengen en hoeven we niet meer zelf van archief, naar archief, naar kamp, naar kamp te bellen om er achter te komen welke reis ons familielid tijdens de WOII gemaakt heeft. Dit laatste zal nog even duren, omdat hiervoor onderlinge systemen met elkaar gekoppeld moeten worden, maar een eerste begin is gemaakt.

Voor vragen kun je terecht bij Nicole Planjer of Frits Bron.

MEDEDELINGEN:

a. Bedankjes

Roelof heeft een aantal telefoontjes gekregen als dank voor de kaarten die tijdens de herdenkingsreis naar de thuisblijvers gezonden werden.

a. Familieberichten

De familie Sillem heeft zich uitgebreid:

Op 28 april 20127 is Vera Roos Sillem geboren, dochter van Hanna Knoors en Ernst-Jan Sillem.

Margriet Sillem en Anton van de Ven zijn op 19 september jl. de gelukkige ouders geworden van Victor Christaan van der Ven.

Jeroen en Pien de grootouders en Ernst overgrootvader!

De vriendenkring feliciteert hen allen van harte en hoop dat beide kinderen een gelukkig leven zullen hebben.

b. Overige

Geen overige berichten

GEBOORTE DATA OUD-NATZWEILERS

18-05-1922	Skippy	de Vaal
14-07-1923	Ernst	Sillem

VERSLAG JAARLIJKSE NATZWEILERREIS SEPTEMBER 2017

Op donderdag 7 september jl. druppelde de vaste kern de Fischhutte in.

Skippy werd vergezeld door dochter Astrid met haar Hans, Ernst werd opgehaald op Entzheim.

Christl Brugman, na 30 jaar, weer mee werd direct met open armen ontvangen.

Gabe, onze immer trouwe medisch begeleider, kwam niet alleen uit zijn auto maar nam eindelijk Carina ook mee.

Uiteraard was ook het koper ensemble van de Nationale Reserve en de vaandelwacht uit Stroe aanwezig.

Vrijdag ochtend vertrokken Caroline en Marcel samen met alle militairen naar het kamp voor een eerste bezoek en voorbereiding van beide ceremonies.

De andere bezochten Straatsburg, en in het bijzonder het Palais du Rhin. Hier stonden Gerard de Boer en Bente Braat ons op te wachten. Nadat de chauffeurs de auto's parkeerden voegden zij zich bij de groep. De Belgische Secretaris-Generaal, Bruno Georges, gaf een zeer gedetailleerd verslag over de CCR. Daarna leidde Bente Braat, juridische attaché, ons rond door dit bijzondere gebouw. Het Palais du Rhin heeft op de nominatie gestaan om afgebroken te worden. Tegenwoordig staat het als onderdeel van de "Neustadt" op de lijst 'historische monumenten'. Na afloop van de rondleiding stond er nog een heerlijk glas Elzasser wijn voor ons klaar. Werkelijk fantastisch.

Na de Tarte Flambée in een lokaal kroegje spoedde de groep, op een enkeling na die Straatsburg nog even onveilig wilde maken, naar de Fischhutte voor een rustmoment.

Later in de middag werd het gezelschap compleet. De nieuwe Defensie Attaché, Sander Luijten, schoof aan bij de traditionele zuurkool schotel.

De fakkelwacht samen met de Noren was bijzonder emotioneel. Terwijl de gehele groep opgesteld was bij de ingang van de poort kwamen de fakkels voorafgegaan door de trommel en militairen uit de richting van het CERD. Skippy, ondersteund door Astrid, stak de vlam aan, die later weer door Ernst gedoofd werd. In doodse stilte wisselden telkens 3 Noren en 3 Nederlanders elkaar af.

De volgende ochtend, vroeg naar het kamp. De temperatuur was wel even anders dan vorig jaar. De paraplu's die ons toen beschermden tegen de zon deden weer dienst, maar nu tegen de regen.

Bij de ingang van het kamp konden wij verwelkomen, Sander Luijten, Roeland Böcker, Permanent Vertegenwoordiger bij de Raad van Europa en Jolien Schukking, Nederlandse Rechter in het Hof voor de Rechten van de Mens. Voor hen allen was het de eerste keer tijdens deze herdenking.

Ernst en Skippy waren dik ingepakt tegen de kou. Tijdens het eerste deel van deze ceremonie spraken afwisselend een Nederlandse en Noorse kleindochter. Oystein Sorbye vertaalde deze toespraken.

Namens de staatsecretaris van VWS sprak Marcel Floor, inmiddels ook een oude getrouwe. Frédérique, directrice van het CERD sloot deze toespraken reeks af.

Kransen werden gelegd door Nederlandse en Noorse kleindochters. Het Fanfare Korps Nationale Reserve, onder leiding van Ralph Goddrie omlijstte het geheel muzikaal en zij speelden ter afsluiting het Europees Volkslied.

Hierna vormde zich wederom de stille stoet richting Askuil.

Nadat iedereen plaats had genomen spraken Henk Sillem, een Noorse nazaat en, Kol. Sander Luijten en bad Rob van Mesdag het aloude gebed, Onze Vader.

Christl Brugman en Rom Steensma legden de Nederlandse krans, daarna volgde de Noorse en Luxemburgse krans namens hun vriendenkringen, Sander en Roeland namens de Nederlandse Ambassade en Marcel namens de staatssecretaris van VWS.

De verschillende volksliederen sloten de herdenking af.

Frédérique leidde enkelen rond in de gerestaureerde badkamer. De meesten spoedden zich snel naar de warmte van Auberge Metzger waar een heerlijke lunch wachtte. Na de gebruikelijke groepsfoto, tussen de buien door, voor Metzger ging men uit elkaar.

In de avond vertelde Jos Sinnema, aan de hand van de smokkelbriefjes van Japie, het verhaal over zijn kampverleden. Ernst kon hier en daar nog wat aanvullingen geven. Het werd erg laat voor sommigen, arm personeel van de Fischhutte!

Zondag, nadat uitgebreid afscheid genomen werd van de vertrekkers naar het kamp en de steengroeve. De lunch vond plaats op de inmiddels bekende Auberge La Rothlau, nu helaas niet buiten op het terras.

Een klein groepje zat s' avonds aan tafel waar met een dankwoord afscheid genomen werd van de familie Shahl.

De volgende ochtend aan het ontbijt sprak Skippy de volgende woorden:” Ik wil wat zeggen, ik heb gehuild, ik heb gelachen, ik heb lekker gegeten en gedronken, volgende jaar ben ik er weer en verwacht jullie er dan ook weer bij”.

Skip, daar houden we je aan!

Toespraak van Marcel Floor, Directie Maatschappelijke Ondersteuning van het ministerie van VWS tijdens de Natzweilerherdenking 9 september 2017

Chers amis, dear friends, ladies and gentlemen,

Ik mocht al verschillende keren eerder hier te gast zijn. En elke keer opnieuw raak ik diep onder de indruk van het doorgeven van de fakkel.

Skippy de Vaal en Ernst Sillem die de geschiedenis van Natzweiler doorgeven aan de volgende generaties. Waarmee ze ons duidelijk maken dat dit nooit meer mag gebeuren, en dat we altijd waakzaam moeten zijn.

Het doorgeven van de fakkel op die plek, bij de steengroeve, is voor mij een moment waarop het verleden heel dichtbij komt. Voelbaar is. Hetzelfde geldt voor de stille afdaling van deze berg, die gang die we straks gezamenlijk zullen maken.

Vanzelf stel je je dan de vraag: 'Wat zou ik doen als het oorlog is? Wat doe ik als Nederland wordt bezet, als vrijheid ons wordt afgenomen en bevolkingsgroepen worden achtergesteld, vervolgd en zelfs vermoord?'

Zou ik net als Skippy en Ernst en al die andere mensen die naar Natzweiler zijn getransporteerd, actie ondernemen? Zou ik dat kunnen? Zou ik het lef hebben om dat te doen, zonder na te denken over de mogelijke gevolgen?

Het zijn vragen die veel mensen zichzelf weleens stellen. Om meestal snel daarna opgelucht vast te stellen dat we geen antwoorden hoeven te geven.

We leven immers in een vrij land, waar iedereen kan zeggen en doen wat hij wil, en kan zijn wie hij wil. Wij zijn veilig en kunnen ons niet voorstellen dat dat ooit anders zal zijn.

Maar het nabije verleden en deze plek bewijzen dat het wel degelijk anders kan.

En ook het heden maakt ons dat geregeld duidelijk.

In veel landen worden de mensenrechten met voeten getreden. Zijn dictators aan de macht die zich van niemand iets aan trekken en alleen denken aan het eigen gewin. Dat daar mensen voor gevangen moeten worden gezet, gemarteld of gedood, laat ze onberoerd.

Ook dichterbij, in ons eigen democratische en vrije westen, zien we de laatste jaren dat onze verworvenheden, onze leefwijzen, ons zelfbeschikkingsrecht onder druk komen te staan.

Door lafhartige terroristen die aanslagen plegen op willekeurige mensen. In Berlijn, Barcelona, Parijs, Londen of Manchester. Ze moorden omdat ze het niet eens zijn met onze normen en waarden en hoe wij met elkaar samenleven.

En neo-Nazi's en andere fascistische groeperingen laten zich steeds nadrukkelijker zien en van zich horen. We zagen dat onlangs nog in Amerika. Het land dat symbool staat voor vrijheid.

Ook dichterbij – in Nederland - zien we dat steeds meer mensen respectloos met bepaalde bevolkingsgroepen omgaan. Omdat ze een mening hebben die hen niet aan staat, een ander geloof belijden, een andere huidskleur of seksuele voorkeur hebben.

Deze ontwikkelingen maken duidelijk dat we altijd waakzaam moeten zijn. Dat we niet mogen onderschatten wat er in de wereld en in onze eigen omgeving gebeurt.

We moeten daarom steeds opnieuw de fakkels doorgeven.

We moeten de verhalen van Skippy en Ernst en iedereen die in Natzweiler of in een ander kamp heeft gezeten, blijven doorvertellen. Op die manier kunnen we er aan bijdragen dat mensen zich bewust worden van de gevaren die onze vrijheid en democratie bedreigen.

Organisaties van ex-politieke gevangenen, waaronder Oud-Natzweilers, waren daar in 1978 al van overtuigd, de jeugdvoorlichting was geboren. In die traditie kan ik u melden dat we de inspanningen vanuit de rijksoverheid, met vele partners in het veld, gaan intensiveren. Door slimmere samenwerking, door het investeren in nieuwe manieren van leren en ontwikkelen, door klas en bijvoorbeeld voormalige kampen met elkaar te verbinden. In deze lessen draait het niet alleen om historische kennis. Juist het voeden van het bewustzijn, het voor iedere adolescent scherp krijgen en laten voelen dat je een keus heb. En dat je met die keus een verschil kunt maken.

De verhalen van de Natzweilers en alle andere oorlogsslachtoffers zullen verteld blijven worden. Ik schat zelf in dat we ze de komende jaren dankzij moderne techniek soms kunnen verdiepen en verbreden. Op deze wijze kunnen wij bijdragen aan vrede en vrijheid.

Het is niet zo heldhaftig als wat de Natzweilers hebben gedaan voor onze vrijheid en er is minder lef voor nodig, maar het is wel noodzakelijk. En het kan er uiteindelijk toe leiden dat geen enkele Nederlander zich ooit écht hoeft af te vragen: 'Wat moet ik doen nu het oorlog is?'

Toespraak van een Noorse kleindochter

Grootkind Anne Margrethe Moseid

Mijn grootvader Notto Moseid werd op 4 januari 1943 gearresteerd. Op dat moment was hij 24 jaar oud. Zo oud als ik nu ben. Ik kan hier vandaag staan omdat mijn grootvader het geluk had om deze gruwelijkheden te overleven. Dit weekend is speciaal en erg emotioneel. Ik voel vooral verdriet vanwege het onrecht dat zovelen is aangedaan. Een verdriet voor iedereen die niet het geluk van mijn grootvader heeft gehad. Maar ik ben ook dankbaar, dankbaar dat ze vchten voor dat waar ze in geloofden. Wat ze wisten was goed. Het is zo belangrijk dat we dat niet vergeten. Dat de verhalen aan de volgende generaties worden verteld, zodat we bij kunnen bijdragen om te voorkomen dat dit nog een keer gebeurt.

Herdenking Natzweiler september 2017

Skippy de Vaal en Ernst Sillem Natzweiler september 2017

Toespraak Kolonel Sander Luijten, Defensie Attaché te Parijs

Geachte aanwezigen,

Voor mij als defensieattaché in Frankrijk vandaag een bijzondere eer om aanwezig te mogen zijn op de jaarlijkse herdenking in Natzwiller. Gisteravond heel indrukwekkend om in aanwezigheid van twee overlevenden, Skippy de Vaal en Ernst Sillem, de fakkelceremonie bij te mogen wonen. En vandaag het vervolg om te herdenken welk onmenselijk leed er hier heeft plaatsgevonden.

Vele verzetsmensen uit verschillende landen vonden hier in Natzwiller de dood. Bijna de helft van de 600 Nederlanders die hier gevangen zaten, overleefde het niet. Samen met Skippy en Ernst denken we vandaag aan dit hoogste offer dat zij brachten voor de vrede, voor onze vrijheid.

We moeten dat blijven doen, herdenken en ook de komende generaties laten zien wat er in de geschiedenis heeft plaatsgevonden. En dan de parallel naar vandaag trekken. Want de terroristische aanslagen in Parijs, Londen, Brussel, Nice, Berlijn en recent in Barcelona, kenmerken dezelfde haat, extremisme, onverdraagzaamheid en barbaarse mentaliteit om anderen zomaar de dood in te jagen. Toen en nu!!

Sluit niet de ogen maar denk en herdenk. En niet alleen op 4 mei, 15 augustus of vandaag.

Aan ons allen de opdracht om gezamenlijk te bouwen aan een vreedzame samenleving. Ieder op zijn niveau, in zijn eigen

omgeving, op zijn eigen manier. Maar dat we daarbij de boodschap, die we hier vandaag zo pregnant ervaren, voelen, beleven... dat die boodschap doorgegeven moet worden, is evident.

Op een militair ereveld staat "*lest we forget*", opdat wij niet vergeten, en dat geldt hier ook!

Toespraak Frédérique Neau-Dufour

Cher Skippy, cher Ernst;
Chère Marjolaine, chers amis Hollandais, Norvégiens, Luxembourgeois ;
Monsieur l'attaché de défense à l'ambassade des Pays-Bas à Paris ;
Madame la juge à la Cour européenne des Droits de l'Homme ;
Monsieur le représentant des Pays-Bas auprès du Conseil de l'Europe ;
Monsieur le représentant du ministère de la Santé des Pays-Bas ;
Monsieur le président du Comité international de Natzweiler ;

C'est avec une émotion renouvelée que le CERD accueille votre cérémonie annuelle. Elle marque, tout autant que la fin de l'été, que la rentrée des classes ou que le brame du cerf dans les montagnes qui nous entourent, le passage d'une année. Une année de plus.

Une année de plus pour tous deux, Ernst et Skippy, qui en arrivant à Natzweiler dans vos uniformes de déportés, aviez peu de probabilité de survivre plus que quelques semaines. Hier soir, lors de la veillée, je vous ai regardés quand vous étiez tournés vers le camp. Ce que vous avez vu dans la nuit, vous êtes les seuls parmi nous à pouvoir le voir. Un monde couleur de nuit, sans doute encore très réel à vos yeux, un monde où vous retrouvez vos camarades disparus, année après année.

Une année de plus pour vous, chère Marjolaine, chère Caroline, cher Preben, vous tous, les descendants des déportés de Natzweiler. Vous n'avez pas connu l'enfer de ce camp de concentration, mais vous avez grandi dans son ombre. L'écrivain néerlandaise Carolina Klop, sous le pseudonyme de Carl Friedman, a décrit dans son roman *Tralievader* son enfance particulière de fille de déporté : *« Mon père a le camp. Je crois qu'il l'a parce qu'il est différent de la plupart des gens que je connais. Comme il est différent, ma mère aussi est différente. Et comme ils sont différents tous les deux, mes frères et moi nous sommes différents des enfants normaux. A la maison on ne s'en aperçoit pas, mais à l'école, si. »* Cette différence est sans doute difficile à porter quelquefois. Mais elle est un ingrédient particulier qui crée une humanité commune. Entre vos pères et grands-pères déportés et vous, entre vous et nous, entre tous les êtres humains de bonne volonté qui veulent bâtir un monde où règne la liberté de penser, de croire, d'aller et venir à sa guise.

En venant ici chaque année avec les rescapés du camp, vous leurs descendants, vous bâtissez un patrimoine commun qui n'est pas visible, mais qui a un prix considérable. Autant de prix que ces vestiges que la France protège depuis 1945. Autant de prix que toutes les vies humaines sacrifiées sur ce sol. Vous avez su conjurer l'angoisse qui étreignait Primo Levi à l'idée que la transmission, un jour, puisse cesser :

*« N'oubliez pas que cela fut.
Non, ne l'oubliez pas.
Gravez ces mots dans votre cœur.
En vous couchant, en vous levant.*

Répétez-les à vos enfants

*Ou que votre maison s'écroule,
Que la maladie vous accable,
Que vos enfants se détournent de vous ».*

Votre présence fidèle est un témoignage.
Le Centre européen du résistant déporté vous remercie pour votre engagement.

Frédérique Neau-Dufour, directrice du CERD

9 septembre 2017

De andere toespraken zullen in het december nummer gepubliceerd worden.

VERVOLG MEMOIRES BART VAN DER POT

Arrestatie Buchenwald:

Begin Mei 1942 liepen we nog in een natte sneeuwstorm steigerpalen te sjouwen. Dit ging gedeeltelijk langs de verharde weg en daar lag een wel aardig niet-militair gebouw aan, dat mij tot de flauwe opmerking inspireerde: “laten we ons voorstellen dat daar de sociëteit Phoenix is, waar we [iets] warms en versterkends kunnen gaan halen”. Frans van Hasselt zei toen: “daar mag je mij nooit meer aan herinneren, dat was vroeger en dat komt nooit meer terug”. De week daarvoor had hij nog verkondigd dat we niet meer dan 20 weken in Buchenwald zouden blijven. Zoals het toen ging leken 20 weken inderdaad niet haalbaar.

Onze hoop op beter weer ging eindelijk in vervulling en we kwamen op iets betere voet met onze Vorarbeiters, toen wij er toevallig achter kwamen dat [zij] meenden dat wij van adel waren en wij hun er van konden overtuigen dat het Hollandse ‘van’ niet de betekenis had van het Duitse ‘von’.

Medio mei moest ik mee naar Daasdorf als enige Hollander. We werkten daar inmiddels in de vrije natuur met een prachtig gezicht op het dal. De wachtposten die megingen bemoeiden zich niet met het werk en de leiding was onder deze omstandigheden redelijk. Na een week ongeveer kreeg ik een geïnfecteerd wondje op de wreef van mijn linker voet en dat werd steeds groter en dikker. De zaterdagavond voor Pinkster ging ik naar het Revier om te zien wat er aan gedaan kon worden. Het advies was: rust houden met de voet omhoog, en dat kon mooi, want we kregen juist twee vrije dagen. Daarna moest ik dan maar eens terugkomen. Die rustige dagen hadden we hard nodig.

361 Hierbij deed zich de eigenaardige moeilijkheid voor dat terwijl we buiten in de zon lagen, mijn vroegere buurman uit de cel in Scheveningen, de oud NSB-er, steeds mijn gezelschap zocht. Hij werd door iedereen gemeden of erger. Het eertijds vettige ronde mannetje was schrikwekkend vermagerd. Het was duidelijk dat hij het niet lang meer zou maken. In zijn commando was zijn verleden ook bekend geworden. Al was het zijn verdienste niet, ik had toch maar menig pannetje bonen- en erwtensoep van hem doorgeschoven gekregen. Ik kon het niet over mijn hart verkrijgen hem weg te jagen en wilde

zelf ook niet weglopen vanwege mijn voet. Hij moet vrij gauw daarna zijn omgekomen.

De rust hielp mij niet, mijn voeten werd steeds dikker en kon niet meer in de schoen. De appèls moesten toch meegemaakt worden en de straffe organisatie maakte het onmogelijk in het Revier te worden toegelaten. Wonder boven wonder vond ik in de andere Hollandse barak een echte leren schoen maat 46, een idioot groot ding, die het met wat provisorische reparatie, wel een dag zou uithouden.

Zo liep ik dinsdag 26 mei 1942 (mijn verjaardag) midden in de rij de poort uit, gelukkig zonder op te vallen, want voor vuile schoenen of kleren 's morgens kon je een pak slaag oplopen. Het was een mooie warme dag en ik kreeg de kans de meeste tijd bij een gat voor een steigerpaal te kunnen blijven zitten, simulerende als dat nodig was, bezig te zijn met het dieper te maken.

In het begin van de middag werd zoals gebruikelijk een lijstje met nummers afgelezen van degenen die onder leiding van een Vorarbeiter mee mochten naar het Revier. Frans van Hasselt was er ook bij vanwege geïnfecteerde wondjes aan zijn handen. Vooral in die eerste koude weken werd ieder schrammetje een open blijvend wondje, waarmee vooral de buitenkant van je handen bezet raakte.

Met een stuk of 10 wrakken gingen we langzaam op weg, wij achteraan. Bij het Revier ging ik in het gras liggen en Frans organiseerde met het laatste geld wat citroenlimonade. Deze vriendelijkheid kon ik toen niet waarderen, want het smaakte nogal giftig en ik moest zo weinig mogelijk drinken. Toch gaf het samen optrekken vaak veel steun.

Mijn voet en onderbeen waren zo wanstaltig opgezwollen (het linkerbeen was rood en tweemaal zo dik als het witte rechterbeen), dat opereren noodzakelijk was. De administratie stond echter niet toe om meteen daar te blijven. Eerst terug naar het werk, dan appèl staan, slapen en weer appèl staan en dan (de volgende morgen dus pas) opname in het Revier. Het was circa 1½ kilometer terug naar het werk, maar toen ging het niet meer.

Ik trok de stoute schoenen aan en stapte de Bude (keet) van de hoofd-Kapo binnen. Hij was de hoogste en ook fysiek de grootste figuur van het

commando, Robert hoorde met o.a. de Kapo van het Revier tot de hoogste communistische top. Deze man zag er altijd opgewekt en gezond uit en had van nature gezag. Wij hadden al eens meegemaakt dat hij een SS-er weerhield een al tegen de grond geslagen man met zijn laarzen te bewerken. Hij deed dit door zijn hand op 's mans schouder te leggen en te zeggen: “So, der hat jetzt genug”.

Hij zat aan een tafel met de rug naar de deur en tegen over hem zat een mij onbekende SS-er. Ik trok beide broekspijpen op en zei: “ich kann nicht mehr gehen”. De SS-er kwam met een weinig goeds voorspellende blik overeind, maar Robert was hem voor door lachend op mij toe te lopen: “Ihr Holländer habt auch immer etwas. Du kannst in die Zement-Bude gehen”.

Deze ongehoord brutale inval had dus toch succes.

In de cementloods ging het onverwacht minder vlot. De daar in zittende Vorarbeiter wilde niets met mij te maken hebben. Dit was de normale manier van optreden der kleinere communistische prominenten. Ik zocht mijn toevlucht onder een afdak aan de zijkant van die loods te midden van wat oudere rommel en had het geluk niet ‘op te vallen’ tot de fluit ging. Steunend op een wat oudere Vorarbeiter mocht ik als hekkensluiter de poort in. Tijdens het avondappèl en het ochtendappèl grotendeels als een ooievaar op een been gestaan en dan eindelijk aankomst in het Revier. Keurig was het daar. Eerst een warm bad en een schoon hemd. Operatie onder narcose door een gewezen betonwerker, die vlak daarvoor nog even een politiek testje afnam: “die Wilhelmina ist eine gute Frau?”. “Ja” zei ik. Hij vroeg nog eens: “eine gute Frau?”. Iets Politiker antwoord: “ja, nur ist sie vielleicht etwas zu reich gewesen”. Dit lijkt wat cru, maar het ging op half schertsende wijze. Zo ook de laatste opmerking die tot mijn bewustzijn doordrong: “Fuss muss abgesägt werden”.

Door een flinke por werd ik wakker op een brancard, vanwaar ik in een bed moest overstappen. Als ik niet gewekt werd voor het eten of hoog bezoek, sliep ik 48 uur achter elkaar en had op de derde dag nog moeite wakker te blijven.

De ‘deskundigen’ waren tevreden over het effect van de operatie en na enkele dagen werd ik overgeplaatst naar een zaaltje in een andere barak met alleen maar ‘phlegmona’ patiënten¹.

38

De medische basis was een chirurg uit Praag, die door de nood gedwongen handige jongens tot zelfstandige operateurs opleidde. Dit waren doorgaans communisten natuurlijk. Later toen Buchenwald overstroomd werd met tienduizenden waren daar meer dan genoeg echte artsen bij. Sommigen hadden het geluk als zodanig in het Revier werkzaam te mogen zijn, maar de positie van de oude garde mocht niet worden aangetast.

De SS bemoeide zich opvallend weinig met dit Krankenrevier. Zo nu en dan was er een zenuwachtige stemming: “der Artz !”. Dat tekent dan dat de arts-SS-officier de ronde deed en dit was een gevaarlijk heerschap. Alles moest er piekfijn uitzien en wij moesten in de houding in bed liggen.

Deze man hoorde bij troepen in de kazernes buiten het kamp en kwam alleen zo nu en dan boeman spelen.

Anderzijds moet dit heerschap wel verantwoordelijk zijn geweest voor de vlektyfus-serum barak. Deze hoorde niet bij het Revier. Hij lag tussen de woonbarakken, maar was op zichzelf grondig met prikkeldraad afgezet. De ongelukkigen die hierin terecht kwamen, werden met vlektyfus besmet om hun serum te laten produceren. Dit was een geheimzinnige zaak waar allerlei schrikverhalen over in omloop waren. De selectie der slachtoffers was ook onduidelijk. In ieder geval waren de ‘Pfleger’ weer communisten, o.a. Jan Schalker, de meest prominente Nederlandse communist, oud lid van de Eerste Kamer en van de gemeenteraad te Rotterdam. Met injecties konden de patiënten die voldoende serum hadden geproduceerd worden genezen, maar dit gebeurde niet altijd.

Jan van Lewerden, een geus, met wie ik later een hele tijd in hetzelfde commando heb gewerkt, had dit doorgemaakt. Deze man met zijn sombere smoel was bepaald niet meer helemaal normaal.

¹ Een **flegmone** is een acute etterige ontsteking die zich steeds verder uitbreidt onder de huid.

Op het zaaltje lagen circa 20 patiënten met al of niet genezende benen. De wonden werden gedraineerd met Ribanol-band dat soms beangstigend ver en diep onder de huid verdween.

In mijn wreef was een keurige, in vergelijking met anderen niet erg grote snee gegeven en de zwelling was door het liggen geheel verdwenen. Eén of tweemaal per week kwam de 'dokter' de zaak behandelen. Verband af, de wond weer goed open wrijven, zodat het onzuivere vocht er goed uit kon, en nieuw verband er om.

Een ongekend luxe leven was het vergeleken met eerder. Zeven (7) weken duurde dit en mijn krachten kwamen weer aardig op peil. Krekel lag daar ook en werd na enkele weken met een invaliden-transport naar Dachau gestuurd. Hij heeft het, tegen onze verwachting in, overleefd. Tot mijn spijt heb ik hem nooit meer ontmoet.

39

Gememoreerd dient nog even te worden hoe de heer Krekel (het was een van de weinigen die wij met U bleven aanspreken, evenals Prof. Telders) reageerde toen wij ons beroep moesten opgeven voor het ingedeeld worden in commando's. Wij probeerden met 'Zimmerman', 'Schlosser', enzovoorts, een dak boven ons hoofd te krijgen, maar Krekel zei rustig: "Industrie-Director". Hierop werd onmiddellijk honend gereageerd met: "Haha, die solchen brauchen wir hier".

Er lag nog een Hollander, Joop , Jehova's getuige. Hij betoogde tegenover ons dat het nu toch wel duidelijk was hoe de wereld binnenkort zou vergaan: "maar jullie hebben nooit naar ons willen luisteren, wij hebben genoeg gewaarschuwd, maar nu is het te laat".

De zevende week zat de wond dicht met een blauw-rood vel erover heen. De 'dokter' vertrouwde het niet en ging er flink over wrijven. Tegen de verwachtingen in bleef het vel heel. Ik werd onmiddellijk ontslagen met drie dagen 'Schonung'. De Schonung diende als overgang of als tijdelijke rust van het werk, waarbij je in de eigen barak sliep en at. Na het ochtendappèl ging je niet bij het commando staan, maar je mocht (als je een geldig briefje had) met de Schonung-troep mee naar het Revier. Een optocht van 50 à 60 man onder de vertrouwen wekkende leiding van Piet Cool, marineofficier en een boom van een kerel.

Al deze min of minder gehavende lieden kwamen terecht in de kelder van het stenen Reviergebouw. We moesten daar aan lange tafels gezeten, eindeloze hoeveelheden uitgekookt vochtig verband netjes oprollen. Het was geen prettige verblijfplaats, muf en schemerig, maar je raakte er heel wat minder calorieën kwijt dan buiten op het werk.

Zo kwam ik dus medio juli terug in Block 10 (de Nederlandse barak). Frans van Hasselt kwam op me af en zei: “ik ben blij dat je er weer bent”. Hij was nog magerder geworden en had een donkerbruin vaal gezicht. De afgelopen weken had hij een groot deel in de Schönung kunnen doorbrengen vanwege zijn handen. Dit was nu gelukkig weer aardig goed. Born en Verburg waren overleden, Krekel en Arie waren weg, Eric had iets beter werk.

De communicatie met het Revier was vrijwel nihil zolang je daar geen prominente vrienden had, die als boodschapper wilden fungeren. Zo trokken Frans van Hasselt en ik weer samen op. Het werk was verlegd van de kazerne-bouw naar het bos, waar een grote open ruimte was gemaakt om fabriekshallen te bouwen. Het commando was sterk uitgebreid met Russen vooral en heette nu het X-Commando. Sleuven hakken en uitgraven, palen, balken en rails sjouwen, lorries vullen en duwen, kruiwagens met zand of grind rijden voor de betonmolen, cementzakken sjouwen, enzovoorts.

40

Er waren diverse Nederlanders bij gekomen. Jopie Rijntjes , een jood, sloot zich een tijdje bij ons aan, voor zover dat mogelijk was.

Er waren ook enkele Tsjechische joden in het commando waarmee wij zo nu en dan door het werk in contact kwamen. De joden hadden een eigen barak, voor anderen verboden terrein. Ze moesten soms achterna op de appèlplaats blijven staan, kregen geen gelegenheid zoals de anderen op gezette tijden rookwaren te kopen, moesten soms op Zondag extra werken, kregen geen ‘Schwerarbeitszulage’ (extra stuk brood op het werk), kortom zij werden achter gesteld op een duidelijke manier.

Onze Tsjechen waren drie kleine onverwoestbare mannetjes, het enige soort dat een dergelijk bestaan meer dan een jaar kon volhouden. Ik kocht enkele malen tabak voor een van hun, beter gezegd: verkocht tabak tegen de

normale prijs. De gangbare (zwarte) prijs lag hoger, bovendien was iedere handel verboden.

Erg riskant was het kopen of verkopen van spullen overigens niet, als je maar zorgde dat niemand het zag. Achteraf werd vrijwel nooit gevraagd hoe kom je aan die tabak, die aansteker, die schoenen, die muts of wat dan ook.

Een Duitser zag mij een keer tabak aan die Tsjech overhandigen. Het was een Duitser met een rode driehoek en deze man zei tot mijn verbazing: "Du bist ein Judenfreund, was? Das hatte ich schon beobachtet". De afkeurende toon waarop dit gezegd werd was voor mij aanleiding om te vragen: "Nein, wie so, du weisst doch dass die Juden selber keinen Tabak kaufen können". De man antwoordde niet meer, wilde kennelijk niets meer met mij te maken hebben na zijn waarschuwing. Zelfs bij een politiek gevangene kon blijkbaar het antisemitisme iets vanzelfsprekends zijn.

Ook was er de Nederlander Pinto. Hij ging veel naar de Schonung en was er niet best aan toe. Verdere Nederlanders waren Molenaar, van Beek en anderen wier namen ik ben vergeten. Hennes van Geest, een jonge tuinder uit de buurt van Delft, had evenals wij last van zijn meer dan middelmatige lengte. Dit was een grote handicap bij het dragen met meer dan twee man van lange palen en rails. Wij langden moesten zorgen bij elkaar te blijven bij dit draagwerk.

De enige Nederlander die stabiel doorwerkte was Schwertman, landarbeider communist uit Finsterwolde. De rustige kracht waarmee deze man een grote schop hanteerde, was verbluffend. En kracht is iets dat Duitsers zeer imponeert. Zijn vriend Jan Haken, die bij de keuken werkte, voorzag hem van extra eten. Deze Jan Haken is later lid van de Tweede Kamer voor de CPN geweest.

41

Door zijn toedoen is het enkele keren voorgekomen dat onze vleugel een hele ketel eten extra kreeg. Hij maakte niet bepaald een vriendelijke indruk.

Het werk bleef erg afmattend en de onderlinge verhoudingen waren verre van ideaal.

Voor diefstal moest je voortdurend oppassen. Voor praktisch alle Polen en Russen was dit normaal; zij pakten eenvoudig wat ze ongestraft krijgen

konden. Zolang je niets had, kon je met deze mensen best omgaan, maar zodra je iets had als een aansteker, een stukje zeep, betere schoenen, of zelfs maar een stuk brood dat je niet direct wilde opeten, moest je op je tellen passen.

Bij het versjouten van een partij steigerpalen kon je een zwaarder of lichter exemplaar treffen. Dat gaf aanleiding tot wat strubbelingen in bij het oppakken. Je droeg zo'n paal met z'n tweeën. Frans van Hasselt en ik deden gewoonlijk samen. Frans vond het gekibbel om een lichtere paal minderwaardig en liet op het kritieke moment toe dat een ander hem voor was. Hij vond dat je vriendschappelijk met elkaar moest omgaan en dat wij hierin tenminste een voorbeeld konden geven. Ik vond dit wel een mooi principe, maar op den duur in deze omstandigheden niet vol te houden. Al te goed is buurmans gek. Achteraf geloof ik dat ook dit een teken was dat hij zijn einde voelde naderen. Hij was fysiek ook duidelijk minder geworden.

De enige overlevingskans lag in het krijgen van een beter commando. Je moest hiervoor relaties hebben, bij voorkeur communistische. Ik had al eens gepraat met een Vorarbeiter van de 'Elektriker'; daar was geen werk genoeg. Bij ons aan tafel zat Johan Weistra, een Friese communist, aardige, energieke kerel met wie wij wel goed contact hadden. Hij zag in dat wij en vooral Frans een ander commando snel nodig hadden.

Ook zat bij ons de vriendelijke Groningse landbouwer Schrik, die had het ook niet best en was nog wel communist, moest dus in de allereerste plaats geholpen worden. Gevraagd waarom zij communist waren antwoordden zij: "de kapitalistische maatschappij is door en door rot. Er moet iets totaal anders komen en dat is het communisme en dat gaat alleen met geweld. De sociaaldemocraten zijn veel te zachtzinnig, dat is nu wel bewezen". Een antwoord dat veel leek op de reactie van die Groningse SS-er in Amersfoort. Voor het verheven doel waren deze mensen tot gekke dingen in staat. Het was maar net welke demagoog het eerst vat op ze had gekregen.

In die tijd beschouwden we de Russen als onze bondgenoten, die bovendien de meeste slachtoffers hadden, zodat wij geneigd waren te veronderstellen dat het communistische regime na de oorlog nog wel zou kunnen meevallen. Met

wij bedoel ik hier Frans en ik. Het schiet me namelijk weer te binnen, hoe ik tot mijn grote schrik ruim een jaar later Ate Wieberdink tegen onze beide toenmalige communistische Nederlandse vriendjes hoorde zeggen: “die Stalin is een minstens even gemene struikrover als Hitler”. Als zo'n opmerking verder werd verteld, zou dat levensgevaarlijk zijn geworden en ik vond hem gezien de genoemde oorlog verhoudingen ook misplaatst.

Het moet eind juli geweest zijn dat Aloïs, onze Blockälteste, mij inlichtte over een te verwachten oproep door een van de Lagerführers (ondercommandanten). Het ging om een pakje uit Zweden, geen reden tot ongerustheid. Tijdens het avondappèl schalde het inderdaad door de luidsprekers: “der Häftling 4185 sofort ans Tor”. Een uitermate vriendelijke Lagerführer vroeg of ik familie had in Zweden en overhandigde mij een keurig kistje van ongeveer 3 kubieke decimeter.

Zoals mij later nog eens is gebleken hadden deze moffen een ziekelijke eerbied voor de Scandinaviërs, omdat dit eigenlijk nog zuiverder Germanen zouden zijn dan zij zelf.

Deze zending was op verzoek van mijn ouders, die alle mogelijke dingen hadden geprobeerd, verzorgd door de heer Millenaar van de Nederlandse ambassade te Stockholm. Voor zover ik weet was dit het eerste levensmiddelenpakket voor een Nederlandse en wellicht voor enige niet-Duitse gevangene. Er zat kaas, visconserven en ander hoogwaardig voedsel in.

Met een man of 10 hebben we het op zondag soldaat gemaakt. Natuurlijk waren er daarna ontevredenen omdat ze niets meegekregen hadden. Maar toen korte tijd later het ontvangen van pakketten officieel werd toegestaan, hield praktisch iedereen alles voor zichzelf en ruilde met anderen. Wel zorgde Aloïs later voor de morele verplichting [om] bij het in ontvangst nemen iets aan hem af te staan om te verdelen onder degenen die nooit een pakket kregen. Ook werd er in het begin nogal wat gestolen door de prominenten of de SS bij aankomst voordat de pakketten naar de verschillende barakken werden gebracht.

Geld hadden we inmiddels genoeg, sinds iedere maand 30 Mark uit Nederland werd overgemaakt en er lang niet voor dit bedrag maandelijks spullen te koop waren. Het eerste wat ik met geld organiseerde na terugkomst uit het Revier was een paar echte schoenen met zware beslagen zolen. Hier had ik geluk mee, want dit was niet zomaar te doen, goede schoenen waren uiterst belangrijk en toen nog erg schaars.

43 Mede ten gevolge hiervan raakte ik aan het rijden en duwen van lorries, terwijl Frans op de schop kon blijven leunen.

Dit 'leunen' klinkt gek, toch deed je dat zolang er geen waarschuwend gemompel was zoals "achtzehn", "der Bauführer"², of de wat krachtiger uitgesproken Vorarbeiterskreet "Bewegung, Bewegung". In de meeste gevallen was dit laatste al voldoende: als je maar deed alsof; roerloos blijven staan daarentegen kon van verre opvallen. Naar prestatie werd niet erg gekeken, tenzij je in een bepaald programma moest meewerken, bijvoorbeeld voor de betonmolen zand of grind of cement aanvoeren, dan had je pech. Dat lorrie-werk was ook nog al vermoeiend door het vele lopen en duwen als het terrein opliep naar boven. Bij het laden en lossen waren soms langere wachttijden, dus rust, maar je kon er nooit eens even bij gaan zitten. Van 's ochtends 5 tot 's avonds ½ 8 (als het appèl vlot ging) stond je vrijwel onafgebroken op je benen.

Samen met twee jonge Polen een met betonspecie geladen lorrie duwend, raakte ons het ding op een draaischijf uit de rails. Terwijl we probeerden het ding weer in het spoor te krijgen, riep de ene Pool wat tegen de ander en ze renden weg in de richting van de betonmolen. Ik keek eerst even waar ze toch zo vlug heen wilden en zag daarna juist van de andere kant de Scharführer Schmitt met grote sprongen dwars over het ruwe bouwterrein komen aanzetten. Deze man was een midden 40-er en ik kende hem van de appèls, waar hij vaak aan zijn pijpje trekkend een vriendelijk praatje met Aloïs maakte. Hij stond bekend als een Holländer-Freund. Nu was alle gemoedelijkheid zoek, hij leek eerder op een roofdier met fel glinsterende ogen, dat zich op zijn prooi stort. "Bleibt stehen, ihr Hunde, ihr Arschlöcher!" brulde hij ons toe en zwaaide vervaarlijk met een grote stok. Oók weg rennen had geen zin meer, want hij

² Men is geneigd te lezen: "Achtung! Der Bauführer", maar Bart heeft echt getypt: "achtzehn", "der Bauführer".

zou ongetwijfeld achter mij en niet achter de al eerder gestarte twee Polen aan gaan. Instinctief reageerde ik direct op de enig juiste manier: ik liep hem een paar passen tegemoet, nam mijn muts af, ging in de houding staan (allemaal volgens voorschrift als je door een SS-er werd benaderd) en zei: "Die Lorre ist uns leiter aus dem Gleise gefahren, Herr Hauptscharführer". Hij was met een laatste sprong een paar meter voor mij tot stilstand gekomen, liet de stok zakken en begon te lachen, noch nahijgend van het harde lopen. Dit alles speelde zich af in enkele seconden. De metamorfose was volkomen: alleen het pijpje ontbrak nog. Hij zei nog wel dat wij stommelingen waren, op een gemoedelijke toon echter.

44

Op het moment dat hij in de lach schoot zei hij eerst nog: "Ja, ja das sehe ich schon". Hiermee blijkt gevend van enig gevoel voor humor ten aanzien van mijn volkomen overbodige opmerking dat de lorrie ontspoord was.

Hij bekeek het geval en de beide Polen kwamen weer terug. Met zijn vieren en een lange paal als hefboom lukte het de geladen lorrie weer in het spoor te krijgen. Schmitt wandelde weer verder en zei nog met een lachje over zijn schouder waarbij die merkwaardige boosaardige oogflikkering weer even oplaaide: "dass ich dich ja nicht wieder erwische, du Holländer". De man moet een gespleten persoonlijkheid gehad hebben, of hoe dat heten mag in de psychologie. Na de oorlog is hij ter dood veroordeeld wegens meervoudige moord.

Door een diepe prik in de linker wijsvinger bij het sokken stoppen, kreeg ik een hoe langer hoe dikker en pijnlijker wordende vinger. Operatie in het Revier met lichte narcose waarbij alle drie vingerkootjes van draineerbandjes werden voorzien. Geen opname, wel weer een week Schonung. De regelmatige behandeling was geen pretje. Met een pincet werd iedere dubieuze substantie rigoureuus uit de wond verwijderd.

Frans ging ook vaak naar de Schonung voor wisselbaden ter genezing van zijn handen en een andere periode wegens diarree. Zo was het meer uitzondering dan regel dat wij op het werk samen bezig waren. 's Avonds zagen we elkaar weer en kon ik soms helpen met opnieuw verbinden.

Begin september kreeg ik diarree. Hoewel bekaft ging ik 's avonds naar het Revier, waar altijd na het appèl een lange rij wachtenden stond. Je kon

kooltabletten krijgen en als je geluk had een Schonungsbriefje voor de volgende morgen. Ik zag er blijkbaar erg slecht uit, want met 2 of 3 andere uitverkorenen mocht ik proefpoepen. Bloed in de ontlasting, volgende dag opname. Eerst nog het ochtendappèl, daarna in het Revier in bad en toen alleen met een hemd aan naar een iets hoger gelegen barak. Het kostte me een enorme inspanning [om] dat niet eens erg steile paadje met wat traptreden er in af te leggen en tenslotte nog 6 of 8 treden bij de ingang. Rechts boven achterin was een bed vrij en het lukte zonder lekkage daar in de klimmen. Ik had het gevoel of ik in het paradijs beland was. Wel nog vele malen naar de wc, waarbij niets bevuild mocht raken. De verpleger, Otto, had daar barbaarse straffen voor. 2 x 24 uur niets te eten en dan enkele dagen 'Schleimkost' was de algemene therapie.

45

Dit werkte voortreffelijk en binnen een week plaagde de honger weer erger dan ooit. De dag voordat ik ontslagen zou worden kwam Frans binnen gestrompeld. Hij kwam in een prominenten-bed beneden bij het raam zonder bed erboven terecht. Hij ging direct onder zeil.

De volgende morgen kon ik hem even begroeten, maar verblijf buiten bed, behalve om naar de wc te gaan, werd niet getolereerd en Frans was nog erg mat. Een Tsjech die net als ik aan de beterende hand was, waarschuwde nog: "du sollst wissen, dein Freund ist fertig". Dat hadden we al zo vaak te horen gekregen en nooit willen geloven. Zo ook nu. Ik kreeg mijn kleren terug en nam afscheid, waarbij Frans alleen zei: "ik voel me zo moe, zo ontzettend moe". Ik herinnerde me nog precies dat ik er aan getwijfeld had of ik de barak zou halen en zei: "morgen voel je je een stuk beter en kom dan gauw weer terug bij ons". Hij stak zijn hand uit en ik gaf hem bij wijze van afscheid een klopje op zijn hoofd. Het duurde Otto allemaal al veel te lang en ik moest maken dat ik weg kwam. Het kwam niet in mij op dat hij een paar dagen later zou overlijden.

Begin Augustus nog, tijdens een 'medische' keuring voor een transport naar de steenfabriek, waar ik wel heen wilde, begon de 'dokter' schamper te lachen toen ik mijn kleren uittrok en zei tegen zijn 'collega': "Der ist so wie so in 14

Tagen fertig”. Alle redelijke excuses ten spijt zit het me nog steeds dwars dat mij toen ieder begrip van de situatie ontbrak. Frans had bovendien ook al eens over zijn hart geklaagd. Anderzijds maakte hij niet de indruk nog graag iets te willen zeggen, in tegendeel, hij leek het liefst met rust gelaten te willen worden. 15 september 1942 was de datum van zijn overlijden. 's Avonds na het eten werd een ogenblik stilte gevraagd, zoals gebruikelijk, ter herdenking. “Het is jammer, hij was een goeie jongen”, werd er onder andere gezegd, maar ons groepje realiseerde zich wel, dat de beste van ons was heengegaan.

Nog twee weken X-commando, waar alle Hollanders verdwenen waren, op transport of gestorven, behalve de onverstoorbare Schwertman.

Wordt vervolgd in de volgende Natzweilerberichten.

UIT DE KRANT/VAN DE PERS

Rode Kruis ‘faalde’ in WO II zo staat op de voorpagina van NRC.Next van 31 oktober 2017 te lezen.

Het Parool van 31 oktober 2017 beschrijft op pagina 10 onder de titel **Duitse bezetter bepaalde, het Rode Kruis volgde**, in een uitgebreid artikel de rol van het Rode Kruis tijdens WO II.

NRC Next van 2 november 2017 maakt melding van de rol van het Rode Kruis tijdens WO II onder de kop:

Rode Kruis maakt excuses voor houding in WO II

Deze artikelen werden geschreven naar aanleiding van het onderzoek, in opdracht van het Rode Kruis hoofdbestuur aan het NIOD, door Dr. Regina Grüter. De aanleiding tot dit onderzoek kwam voort uit de geweigerde handdruk van Frits Barend aan toenmalig Rode Kruis directeur, Cees Breederveld.

Zij heeft zich hier gedurende 5 jaar intensief, samen met een wetenschappelijke commissie van het NIOD, mee bezig gehouden. De uitkomst van de rol van het hoofdbestuur is schokkend, zo valt te lezen in het lijkende werk:

Kwesties van leven en dood,
uitgeverij Balans,
ISBN 978 94 600 3653 8

Het Rode Kruis heeft haar excuses aangeboden voor dit falen. Maar naast deze negatieve bladzijde in deze geschiedenis wordt er ook lering getrokken uit deze geschiedenis en zijn er vele maatregelen genomen zo valt te lezen in NRC. Next van 2 november, Maatregelen, Training in omgaan met dilemma's en komt er een Ethische Commissie die het hoofdbestuur "scherp houdt".

Mocht u de krant gemist hebben, de artikelen zijn op te vragen bij de redactie.

VAN DE PENNINGMEESTER

Ook in deze Nieuwsbrief kan de penningmeester niet genoeg benadrukken heel blij te zijn met alle donaties! DANK!

Voor de goede orde vermelden we nog een keer dat diegenen die de Nieuwsbrief als platte tekst jaarlijks willen blijven ontvangen het bedrag van € 20,00 euro moeten overmaken op onze rekening: **NL26INGB0000394148**.

VERZOEK OM VASTE DONATIES

De penningmeester wil in deze Nieuwsbrief iets verder gaan door te vragen aan **ALLEN** die banden met Natzweiler en de oud Natzweilers hebben maandelijks of jaarlijks een vaste donatie te doen.

Het bestuur is meer en meer bezig de geschiedenis van het kamp en de oud-gevangenen te digitaliseren, de Nieuwsbrief wordt gemaakt en verspreid, er is soms acte de présence bij herdenkingen van andere vriendenkringen waar een krans gelegd wordt. Zo zijn er toch vaste onkosten per jaar, zonder echte vaste inkomsten.

Aangezien wij een stichting zijn en geen leden hebben die een bepaalde contributie betalen vragen wij nu om uw regelmatige (per maand of jaarlijks) bijdrage.

U kunt dit storten op:

Stichting Vriendenkring van Oud-Natzweilers, Rekeningnummer:
NL26INGB0000394148 ovv Donatie 2017

Bij voorbaat zeer veel dank!

GIROLOTERIJ

De activiteiten van de Stichting Vriendenkring van Oud-Natzweilers, waaronder de uitgave van dit blad, worden mede mogelijk gemaakt door de opbrengsten uit de Giroloterij en de Bankloterij. Uw deelname aan de Giro- en of Bankloterij wordt daarom van harte aanbevolen.

vfonds, Nationaal Fonds voor Vrede, Vrijheid en Veteranenzorg

Binnen organisaties van oorlogsgetroffenen vallen steeds meer directbetrokkenen weg door vergrijzing en overlijden. Het vfonds ondersteunt een respectvolle afbouw van deze organisaties, eventueel door samenwerking of samenvoeging te stimuleren. Meer informatie op: www.v-fonds.nl.

De bijdrage van de Bank-Giroloterij en de Lotto maken het werk voor het Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg mogelijk.

STICHTING COGIS

Kenniscentrum vervolging, oorlog en geweld

Voor vragen op het gebied van wetten en regelingen voor oorlogsgetroffenen, maar ook voor vragen over zelfhulpgroepen, therapeutische hulp of maatschappelijk werk, en voor literatuur over de tweede wereldoorlog en zijn gevolgen, kunt u terecht bij de Stichting Cogis.

Oorlogsgetroffenen, hun partners en kinderen (ook de naoorlogse generatie) zijn welkom bij

Stichting Cogis
Nienoord 5
1112 XE Diemen
Telefoon 020 – 660 19 30
Fax 020 – 660 19 31
E-mail info@cogis.nl

Bezoek is - na telefonische afspraak - iedere dag mogelijk.

“De bijdrage van Bank Giro Loterij en de Lotto maken het werk van het Nationaal Fonds voor Vrijheid en Veteranenzorg mogelijk”.

COLOFON

Redactie

Nicole Planjer
& Marjolijn de Loos

Inzenden kopij

Nicole Planjer
Mient 42
2564 KP Den Haag
Tel: 06-24769585

Uiterste datum inleveren kopij:
*(indien getypt in computer, s.v.p.
per e-mail of diskette meesturen)*

1 december 2017

Eindredactie

Nicole Planjer
e-mail: nplanjer@hotmail.com
& Marjolijn de Loos

Printed by

GrandPrix Copyrette
Parnassusweg 214
1076 AV Amsterdam
Tel: 020 – 664 59 09
Info@grandprixcopyrette.nl

Reisorganisatie

Marjolijn de Loos
e-mail: marjolijndeloos@gmail.com